

Arkeol. O. 71/22.1.1999

Kimmo Seppänen

LUUMÄEN KONTULAN HIETARANNAN
KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN KAIVAUS

8.-12.6.1998

SISÄLLYS

- s. 3 JOHDANTO
- s. 4 ALUEEN KUVAUS
- s. 6 TUTKIMUKSEN TAVOITTEISTA JA KAIVAUSTEKNIIKASTA
- s. 8 LÖYDÖT
- s. 11 MUUT HAVAINNOT
- s. 10 LOPUKSI
- s. 11 VALOKUVALUETTELO
- s. 11 Mustavalkokuvat
- s. 13 Diakuvat
- s. 15 LIITETAULUKOT
- s. 15 Koko keramiikan jakauma (sekoittunut kerros)
- s. 16 Koko keramiikan jakauma (I taso)
- s. 17 Asbestikeramiikan jakauma (sekoittunut kerros)
- s. 18 Asbestikeramiikan jakauma (I taso)
- s. 19 Palaneen luun jakauma (sekoittunut kerros)
- s. 20 Palaneen luun jakauma (I taso)
- s. 21 LIITEKARTAT
- s. 22 Peruskarttaote 1:20 000
- s. 23 Yleiskartta 1:200
- s. 24 Tasokartta 1:20
- s. 25 Profiilikartta 1:20

1. JOHDANTO

Kun Timo Miettinen vuonna 1992 kirjoitti Luumäen esihistorian ensiselvityksen, tunnettiin kunnasta ainoastaan yksi kivikautinen asuinpaikka ja seitsemän irtolöytöä. Luumäen harrastaja-arkeologien 12.5.1997 perustama ns. Selänala-projekti on kahdessa vuodessa totaalisesti muuttanut kunnan kivikauden tuntemusta niin, että tätä kirjoitettaessa alueelta tunnetaan yli 30 asuinpaikkaa.

Luumäen ensimmäisen asuinpaikkakaivauksen kohteeksi valittiin Selänala-ryhmän erään aktiivin, lehtori Juha Karvosen 1.11.1997 löytämä Kontulan Hietarannan kivikautinen asuinpaikka. Valintaperusteina olivat avoimesta pikkupellosta poimitun materiaalin monipuolisuuden ohella koskemattomaan maahan kaivetun koekuopan rikkaat löydöt sekä maanomistajan suojeleminen kaivaushanketta kohtaan.

Selänala-projekti sai SKR:n Etelä-Karjalan rahastolta Luumäki-Seuralle suunnatun apurahan 20.000 mk koekaivauksen suorittamiseen paikalla kesällä 1998. Projektin vetäjä Pekka Siiröpää pyysi allekirjoittanutta hoitamaan kaivausten johtotehtävät. Muu kaivaustyövoima koostui harrastaja-arkeologeista ja luumäkeläisistä koululaisista. Kun museovirastolta saatiin kaivauslupa, suunnitelma toteutettiin viikon koekaivauksena Hietarannassa 8.-12.6.1998 ”pitkää päivää” tehden.

Tämänkaltaisen kaivauksen suunnittelun kannalta ongelmallista on epävarmuus siitä, kuinka paljon kaivajia kulloinkin todella on paikalla ja minkälaisen työpanoksen heidän voi olettaa suorittavan loppuun asti. Tässä suhteessa kaivauksen voi sanoa sujuneen varsin hyvin. Tätä edesauttoi se, että aktiivisimmat harrastajat lupautuivat ennallistamaan kaivausalueen maanomistajan kanssa yhteistyössä kaivausta seuranneella viikolla - mikä myös toteutettiin sovitulla tavalla. Näin ollen koko kaivausviikko voitiin käyttää tehokkaaseen työskentelyyn.

Kaivauksilta saatiin kaivettuun alaan (48 neliötä) nähden melko runsas materiaali. Se luettelointiin Lahdessa Irma ja Joonas Tolosen sekä allekirjoittaneen toimesta joulukuussa 1998. Löytöjä kertyi määrällisesti seuraavasti: kvartseja yhteensä 5,131 kg, keramiikkaa 2,246 kg, palanutta luuta 0,347 kg sekä piiesineitä 4 kpl (20 g) ja 9 kiviesineen mahdollista teelmää. Luettelonumeroina tulivat KM 30909:1-471. Samalta paikalta syksyllä 1997 löydetyt esineet on luettelointi KM 30847:1-13. Tätä edeltäviä löytöjä ei paikalta ole.

2. ALUEEN KUVAUS

Kunta: LUUMÄKI

Kylä: Kontula

Tila: Hietaranta 1:107

Maanomistaja: Arvo Laari, 54500 TAAVETTI (puh. 05-4572536)

Koordinaatit: pk 3131 12

x = 676420-25, y = 353020-35, z = n. 79-81 m

Löydöt: KM 30847:1-13 (poiminta- ja koekuoppalöydöt marraskuussa 1997)

KM 30909:1-471 (kaivauslöydöt 1998)

Valokuvat: mv-kuvat 112213-112226 (kaivauskuvat 1998)

diakuvat 40889-40920 (kaivauskuvat 1998)

Hietarannan kaivausalue sijaitsee Salpausselän pohjoispuolisen laajahkon Kivijärven luoteiskulmauksessa - lähellä Kontulan kylää. Kymijoen ja Saimaan välinen vesireitti, ns. Väliväylä, sijaitsee välittömästi kaivauspaikan eteläpuolella. Hietarannan asuinpaikka on pienen (vain 150-200 m leveän) Hepolahden pohjukassa Niskaveden, vajaan neliökilometrin laajuisen selän, koillisrannalla aivan Huopaisenvirran koskipaikan tuntumassa - siis virran niskalla.

Pohjoisessa asuinpaikkaa rajaa mökkitien pohjoispuolelta jyrkäkkösti kohoamaan alkava harjumännikköä kasvava kalliopohjainen Koiramäki. Asuinpaikka on siis ollut pohjoistuulilta hyvin suojatussa paikassa. Idässä suojaa on antanut matalampi pikkuniemi ja lännessä hieman suurempi Akkasniemi.

Pohjamaan laatu asuinpaikka-alueella on ollut entistä hiekkarantaa, joka mökkitien tasanteella ja sen pohjoispuolella muuntuu karkeammaksi hiekkamaaksi ja ylempänä harjusomerikoksi. Kaivauspaikan peltoalueella oli kaivausaikana 20-25 sentin vahvuinen peltomultakerros, mutta sen pohjoispuolella ainoastaan 5-15 sentin vahvuinen humuskerros hiekkamaan päällä.

Paikalle, joka vanhastaan on ollut harjurinteen tyven metsämaata ja alavimmilta osiltaan kosteampaa rantapensaikkaa, on maanomistaja Arvo Laarin tiedon mukaan ehkä 1910-luvulla raivattu vähäinen noin 25 x 40 metrin laajuinen peltolohko - mahdollisesti aikaisemman niityn paikalle. Maanomistajan isä, Jalmari Laari, rakensi paikalle lähinnä huvilaksi tehdyn omakotitalon vuonna 1938.

Kaivauksissa ilmeni, että kyntökerros ulottui nykyisen pellon ja talon välisen pihatien alle. Arvo Laari vahvisti, että pelto ulottui aiemmin aivan talon lähelle. Pelto on ollut pääasiassa viljalla, joskin sittemmin osa siitä on toiminut peruna- ja puutarhamaana. Hevosesta traktoriin siirryttiin 1940- ja 1950-lukujen taitteessa. Arvo Laarin mukaan peltoa tai puutarhaa ei ole koskaan pengerrytetty, vaan niissä näkyvät terassit ovat luontaisia.

Pellon alareunalla on voimakas terassi, joka vastaa vanhaa tulvarantaa. Myös peltolohkon keskivaiheilla on heikosti erotettavissa terassi, jonka oletettiin vastaavan asuinpaikan aikuista rantaviivaa. Peltolohkon pohjoispuolella on autolla ajettava mökkitie - hevosaikakauden peltotien paikalla - aivan jyrkempänä nousevan mäen tyvellä. Pellon ja tien väliin jää kapea (6-8 m leveä) kaistale, jolta kaadettiin 1970-luvulla muutama koivu ja iso kuusi (kannot yhä näkyvissä). Muutoin tämä välikaistale näyttää säilyneen jota kuinkin koskemattomana alueena.

Kivikautinen asuinpaikka-alue lienee sijainnut suunnilleen mökkitien suuntaisena pitkähkönä kaistaleena etupäässä tien eteläpuolella. On mahdollista, että itse tietasanteellakin olisi ollut kivikautista asuinpaikkakerrostumaa - miksei asuinpaikan- teitakin. Enemmän tai vähemmän yhtenäisen asuinpaikka-alueen laajuus ulottui noin 40 metrin matkalle talon itäpuolelta peltolohkon keskivaiheille.

3. TUTKIMUKSEN TAVOITTEISTA JA KAIVAUSTEKNIIKASTA

Hietarannassa järjestetyllä koekaivauksella oli sekä tutkimuksellisia että opetuksellisia tavoitteita. Löydösten laatu syksyllä 1997 viittasi selvästi kivikautiseen asuinpaikkaan, joten tavoitteena oli selvittää asuinpaikan ulottuvuuksia ja kerrostumien rikkautta sekä käyttöikä. Lisäksi otettiin heti päämääräksi pyrkiä löytämään asuinpaikkakerrostumien suhde muinaisrantaan.

Tätä silmällä pitäen - huomioon ottaen tutkimusajan lyhyiden ja kaivajien määrän epävarmuustekijät - pyrittiin avaamaan korkeuskäyriä vastaan mahdollisimman kattava koeruudusto. Näin päädyttiin avaamaan kahden metrin koeojaa yhteensä 16 metrin matkalta. Sitä täydennettiin rinteen yläosassa - alueen pohjoispäässä - vielä kapeammalla 7 metrin pituisella jatkeella. Kaivausruuduston sijainnin määräisivät toisaalta alueen aikaisempi ja nykyinen maankäyttö ja toisaalta pellossa havaittava heikko terassimainen muodostelma, jota saattoi pitää muinaisrannan jäänteinä.

Myöhäissyksyllä 1997 alueen ensimmäiset löydöt oli tehty pintapomintana talon viereisestä vähäisestä peltolohkosta, joka nyt oli kynöksellä, sekä sen ja mökkitien väliselle metsämaakaistaleelle kaivetusta koekuopasta (1998 kaivausten ruudussa 8/9).

Kaivausruudusto sijoitettiin maastohavaintojen ja aikaisempien löydösten viitoittamina koskemattomiksi oletetuille alueille talon ja pihatien sekä peltolohkon ja mökkitien välialueelle. Tavoitteena oli korkeuskäyriä vastaan sijoitetulla ruudustolla löytää asuinpaikan aikuinen rantataso.

Kuten edellä todettiin, pellon ja talon välinen alue osoittautui kaivausruuduston kohdalla kokonaan aikaisemmin kynnetyksi peltomaaksi. Ilmeisesti pihatie on joskus vuosikymmeniä sitten siirretty talon tälle puolelle, johon on käytetty kaistale vanhaa peltomaata. Sen sijaan pellon ja mökkitien välinen 6-8 metrin levyinen hiekkamaavyöhyke oli säilynyt koskemattomana tämän vuosisadan toiminnasta koeojan kohdalta.

Käytettävissä olevan ajan ja työvoiman puitteissa ei kuitenkaan ollut mahdollista laajentaa kaivausaluetta tätä enempiä tähän suuntaan. Sen sijaan asuinpaikka-alueen laajuutta selvitettiin kaivamalla noin 50 x 50 sentin suuruisia koekuoppia (11 kpl) laajemmalle alueelle - etupäässä idässä ja pohjoisessa. Lännessä oli vastassa 1910-luvulla raivattu peltolohko ja etelässä mökin pihamaa puutarhoineen.

Kiintopisteen siirto kaivausalueelle oli helppoa, sillä lähellä oli sekä mitattuja pyykkejä että suora näkyvyys Kivijärven rantaan. Kiintopiste siirrettiin kaivausalueen yläpuolella mökkitien pohjoispuolella olevaan pieneen maakiveen, joka maalattiin punaisella. Vaaituskone sijoitettiin Laarin asuinrakennuksen luoteisnurkan lähelle pihatien ja talon välille, josta koko jyrkähkö kaivausalueen rinne saatiin koneella näkyviin mahdollisimman kattavasti.

Kiintopisteen korkeudeksi mitattiin 6,50 m yläpuolella Kivijärven pinnan, joka 5.6.1998 Matti Siirpään ilmoituksen mukaan oli 75,31 m eli siis kiintopiste, johon kaivausalueen vaaitukset tarkastettiin oli 81,81 m ymp.

Kaivausrudusto pyrittiin sijoittamaan pääilmansuuntien mukaisesti talon länsipuolelle. Näin koordinaatiston nollapiste sijoittui mökkitien ja siitä erkanevan Laarin pihatien risteuksen koillisreunalle. Nollapisteestä x-koordinaatisto kasvoi etelään ja y-koordinaatisto länteen. Pohjoiseen ja itään lukemat olivat siten miinusmerkkisiä.

Kaivausalueen kaikki kaivettu maa seulottiin. Tiheän seulan takia löytöjen talteen saaminen oli hyvin kattavaa. Seulalla pyrittiin pitämään aina joku kokeneimmista harrastajista ellei kaivaustenjohtaja ehtinyt paikalle. Kaivaminen suoritettiin käytännössä kahdessa tasossa. Tämä tarkoitti sitä, että sekoittunut peltomultakerros, joka turpeen poiston jälkeen kaivettiin lastalla, käsiteltiin yhtenä tasona ”sekoittuneena kerroksena”.

Tämän alapuolella kulttuurimaata oli syvimmilläänkin vain 5-10 sentin vahvuudelta, jonka jälkeen alkoi puhdas maa, joten koko sekoittuneen kerroksen alapuolinen kaivaustaso nimettiin ”I tasoksi”. Näin siis ainoastaan kampakeraamisen asuinpaikan alin kerrostumataso tavattiin paikalla jota kuinkin ”in situ”. Lopuksi profiilit puhdistettiin vielä lapion terän syyvyydeltä I tason pohjasta alaspäin. Tämä maa seulottiin ilman mainittavia löytöjä.

Löydöt talletettiin 1 x 1 metrin ruuduittain siten, että erotettiin sekoittunut kerros ja I taso toisistaan. Tasokarttoja piirrettiin ainoastaan peltokerroksen alaisesta puhdistetusta tasosta, joka siis oli pääasissa I tason yläpintaa ruuduissa. Lisäksi piirrettiin koekaivantojen korkeuskäyriä vastaan suuntautuneet pitkittäisprofiilit. Tämänkaltaisessa harrastaja-arkeologien kaivauksessa nimenomaan kartanpiirtäminen tuottaa ongelmia. Kentällä kartanpiirustuksessa ja valokuvauksessa korvaamattomana apuna toimi lehtori Juha Karvonen Luumäeltä. Puhtaaksi kartat piirsi Irma Tolonen.

4. LÖYDÖT

Kivikautiseksi asuinpaikkakaivaukseksi löydöissä on kaksi yllättävää piirrettä: kiinteitä muinaisjäännöksiä ei tavattu ja kivilajiesineiden sekä -iskosten määrä oli lähes olematon. Liedensijoja ja kodanpohjia voi toki olettaa löytyvän suppea-alaisen kaivausalueen ulkopuolelta. Sen sijaan löytynyt esinemateriaali näyttää viittaavan yhdenmukaisesti johtopäätökseen, että runsain ja olennaisin löytöaines alueella keskittyi noin 12-14 metrin levyiselle muinaisrannan suuntaisesti asettuneelle vyöhykkeelle etupäässä kaivausruutuihin 8-21/4-9.

Palanut luu:

Erityisen selvästi tämänkaltainen jakauma erottui palaneen luuaineksen levinnässä. Kaikki merkitsevä luuaines keskittyi niin kokonaismäärien kuin etenkin I tason (85 % koko tason luulöydöistä) löytöjen osalta ruutuihin 12-20/4-6. I tason luulöydöt vähenivät erittäin jyrkästi (yhteensä vain 4 % koko tason luulöydöistä) linjan 20/4-5 eteläpuolisissa ruuduissa. Peltoa muokattaessa luuainesta oli ajautunut suhteellisesti ottaen hieman enemmän linjan eteläpuolellekin, jos tarkastellaan vain sekoittuneen kerroksen luulöytöjä.

Luumateriaalia (yhteensä 0,347 kg) ei tätä kirjoitettaessa ole analysoitu. Etsittäessä koristeltuja luunsiruja löytyi yksi pieni palanen, jossa näyttäisi olevan porattu reikä (KM 30909:288).

Keramiikka:

Keramiikka muodosti kaivausten merkittävimmän löytömateriaalin (2,246 kg), josta asbestisekotteista materiaalia oli noin 14 %. Keramikan jakauma käy ilmi seuraavasta taulukosta:

1,891 kg	(84,2 %)	= kampakeramiikkaa
0,316 kg	(14,1 %)	= asbestikeramiikkaa
0,039 kg	(1,7 %)	= sijoittamatonta keramiikkaa
0,093 kg		= palanutta savea

1,316 kg	kampakeramiikan I:2 leimoilla koristeltuja (69,9 %)
0,034 kg	II leimoilla koristeltuja (1,8 %)

Koristeltuja paloja oli siis 70 % kaikesta kampakeramiikasta - materiaalin ollessa erittäin yhtenäisesti I:2 tyyppin mukaisesti koristeltua. Tyypillisen kampakeramiikan mukaisesti läpi astian seinän meneviä kuoppakoristeita löytyi vain 34 g - nekin kaikki todennäköisesti samasta astiasta (KM 30909:117, 124-126) peräisin. Nämä löytyivät kaivausalueen yläosasta ruutujen 12-13/5 I tasosta.

Kampakeramiikka muodosti kaivausalueelle kolme selkeää keskittymää ruutuihin:

8-10/9 molemmissa tasoissa

15-16/4-5 molemmissa tasoissa

19-21/4-5 molemmissa tasoissa.

Linjan 21/4-5 eteläpuolella I tasossa kaikki keramiikka oli hyvin niukkaa (alle 5 % kokonaismääristä).

Saviastia-aineksesta suunnilleen joka seitsemäs pala oli asbestisekotteinen. Sekoittuneessa kerroksessa asbestikeramiikka kattoi melko tasaisesti koko kaivausalueen. Ainoastaan ruutuihin 19-21/4-5 (siis samaan kuin kampakeramiikkaa) muodostui selkeä keskittymä, mistä tavattiin 40 % kerroksen aineistosta. Vahingoittumattomassa I tasossa asbestikeramiikka sensijaan muodosti kolme selkeää keskittymää ruutuihin:

6-8/9 (16 % tason asbestikeramiikasta)

13-14/4-5 (17 %)

19-20/4-5 (48 %).

Näiden keskittymien ulkopuolelta löytyi siis alle viidennes I tason asbestikeramiikasta ja esimerkiksi linjan 21/4-5 eteläpuolelta (12:sta kaivausruudusta) löytyi I tasosta ainoastaan 1 asbestikeramiikan palanen.

Molempien keramiikkalaatujen keskittymät olivat siis jota kuinkin yhtenevät ja kokonaislevikki hyvin toistensa kaltainen - varsinkin vahingoittumattomassa I tasossa.

Kvartsi:

Runsain löytömateriaali (5,131 kg) oli kvartssia, jossa kuitenkin ei varsinaisia esineitä paljoa tavattu - tarkempi analyysi vielä tekemättä. Ydinkvartsipalojen ja kvartsi-iskosten ohella aineistoon kuuluu monipuolisesti eri kvartsilatuja. Savu-kvartsi luokiteltiin 270 kpl, vuorikristalliksi 190 kpl, mustaksi kvartsiiksi 67 kpl ja ruusukvartsiiksi 8 kpl paloista.

Kvartsilöytöjen jakauma ei muodostunut yhtä selväksi kuin edellisten löytömateriaalien, mutta I tasolla sekin pääosin vastasi palaneen luun ja keramiikan levikkiä.

Esineet:

Kivilaji-iskokset ja esineiden teelmät käytännöllisesti katsoen puuttuivat alueelta - eikä sellaisia juuri enempää tavattu pintapoimintanakaan pellostä. Kyseessä on tosin varsin suppea-alainen kaivaus, jonka johdosta on vaikea vetää varmoja päätelmiä itse esineiden valmistuksesta paikalla.

Varsinaiset esinelöydöt rajoittuivat kolmeen piikärkeen, kahteen koristellun liuske-esineen katkelmaan ja mahdolliseen savi-idolin osaan. Sekä pii että savi-idoli eivät ole I:2 tyyppin asuinpaikalta tavallisesti tavattavaa materiaalia.

Kaksi pientä piinuolenkärkeä (KM 30909:2 ja 3), toinen liuske-esineen katkelma (KM 30909:4) ja mahdollinen savi-idolin osa (KM 30909:6) löytyivät em. keramiikan keskittymistä. Kaikki nämä esinelöydöt tehtiin kuitenkin sekoittuneesta kyntökerroksesta, joten niiden sijoituksella ei ole suurta todistusarvoa. Kaunis piikeihäänkärjen teräkatkelma (KM 30909:1) oli selvästi multapaakun sisällä kynnyksessä maassa - varmasti alkuperäiseltä paikaltaan siirtyneenä.

Liuske-esineen katkelmat ovat ohutta hiekkakiviliuskelevyä, joiden yhdellä sivulla on hammaspykälää. Palat eivät sovi yhteen toistensa kanssa. Tällaisia esineitä lienee yleisesti pidetty kampaleiman tekovälineinä. Näiden palasten hammasrivistöt eivät kyllä vastaa ainuttakaan tavattua koristekuosia.

Tiivistä savea oleva ”kämpälämäinen” katkelma saattaa kuulua savi-idoliin, joka sekin piin ja kuoppakoristeisen keramiikan keralla voisi viitata paikalta jatkossa löytyviin tyyppillisen kampakeramiikan asuinpaikkakerrostumiin.

5. MUUT HAVAINNOT

Koko kaivausalueella päästiin kellertävään puhtaaseen hietamaahan - ylempänä (linjasta 13/4-7 pohjoiseen) hiekkään. Kulttuurimaakerrostumia tavattiin ainoastaan linjan 21/4-5 pohjoispuolelta. Ajan puutteen vuoksi tasokarttoja ei edes piirretty ruuduista 22-27/4-5, joista kyntökerroksen alta paljastui puhdas hiekkamaa. Kulttuurimaa erottui joko likaisenharmaana tai punaisenruskeana kerrostumana, joka sisälsi paikoin niukanpuoleisesti hiiltä ja keramiikka- sekä luulöytöjä.

Mitään selkeästi hahmottuvaa kohdetta (kivet lähes puuttuivat) ei ruutujen 21/4-5 pohjoispuolelta - siis asuinpaikkakerrostumien vyöhykkeeltä - havaittu. Sen sijaan linjasta välillä 25-27/4-5 tavattiin itäprofiilista ruosteisen ajetun? maan kuopanne, jossa oli punertavan maan seassa palamatonta luuta, nauvoja ja nahkapala. Myös kyntökerroksessa tavattiin ruuduissa 25-27/4-5 muuta aluetta runsaammin tiiltä, nauvoja ja rautaa. Kyseessä lienee talonrakennukseen liittyvä tai muu myöhempi kuopanne.

Lajittunut rantahiekka?:

Merkittävin löytö tavattiin kuitenkin 4-linjan profiilista väliltä 22,80-22,90 ja 24,50-24,70, jossa erottui selkeä puhdas vaalean hienon hiekan kerros. Tämä lienee tulkittavissa lajittuneen rantahiekan kerrostumaksi - varsinkin kun Arvo Laarin mukaan rakennustyössä ei liene hiekkää paikalle tuotu - ei ainakaan näin kauaksi talosta.

Havaintoa tukee se, että kaikkien löytöryhmien merkitsevä frekvenssi päättyy kaivauslinjojen 20-21/4-5 kohdalla etelässä, vaikka koeojaa jatkettiin vielä 6 metriä etelään päin. Huomio vain vahvistuu, jos tarkastellaan levikkiä ainoastaan sekoittomattomassa I tasossa. Tällä asuinpaikkakerrostuman pohjatasolla esinemäärät niukentuvat jyrkästi heti 20/4-5 linjan eteläpuolella. Myös ennen kaivausta koeojan sijaintia määrittänyt vähäinen terassi pellossa sattui koeojan kohdalla juuri näille main.

Hiekkakerrostuman korkeus merenpinnasta sattuu melko tarkoin 79 metrin käyrälle Kivijärven kaivaushetken pinnasta mitattuna. Mielestäni on todennäköistä, että tässä tavattiin asuinpaikan aikuinen lajittuneen rantahiekan taso.

Kaivausalueen yläosassa (14-15/4-5) havaintoja vaikeutti mm. hyvin lahonnut koivun kanto juurineen, joka sattui juuri erääseen keramiikkakeskittymään.

Pellonreunan nokimaaläikkä:

Oman erillisen tutkimusalueensa muodosti ruuduissa 7/18-19 pellon yläosan kynnöksen reunassa todettu nokimaaläikkä, jota avattiin tasossa. Hiilialue tuli tasossa vastaan selvästi puhtaan punakellertävän hiesumaakerrostuman (n. 5 cm) alta, joten sen täytyy olla vanha. Siitä otettiin hiilinäyte (KM 30909:471). Nokimaaläikän kaivauksissa kohde osoittautui kivikautiseksi, sillä siitä tavattiin pari palaa I:2 kampa-keramiikkaa, palanutta luuta ja kvartsi-iskoksia (mm. savukvartsia) (KM 30909:447-449). Nokimaaläikän luonne ei kuitenkaan suppea-alaisessa (noin 50 x 150 cm) kaivannossa selvinnyt. Kiviä kohteeseen ei liittynyt.

Koekuopat:

Koekuoppia (ks. yleiskartta 1:200) kaivausten yhteydessä tehtiin yhteensä 11 kpl. Tarkoitus oli tehdä niitä yhtenäisemmin ja ainakin kolminkertainen määrä alueen laitamille, mutta juuri koekuopparyhmän osalta työvoiman vaihtuvuus teetti tepposet.

Löytöjä tehtiin 7:stä koekuopasta, mutta kuopat -4/14 (tien pohjoispuolella), 8/-15 (koillisimpana talon koillispuolella), 18/-5 ja 18/-15 (talon pohjoispuolella) olivat löydöttömiä.

Keramiikkaa, palanutta luuta ja kvartsia löytyi seuraavista koekuopista:

- 0/23 (äärimmäisenä luoteessa heti tien eteläp. - KM 30909:450-451- ei luuta)
- 1/14 (luoteessa heti tien pohjoispuolella - KM 30909:452-454)
- 8/-5 (risteysalueen kaakkoispuolella - KM 30909:444-446)
- 8/-10 (edellisen linjaa 10 m itään - KM 30909:443 - vain palanutta luuta)
- 18/-10 (talon koilliskulmalta - KM 30909:439-442)
- 22/-12 (talon itäpuolelta - KM 30909:455-456 - ei palanutta luuta)
- 21/-19 (talon itäpuolelta - KM 30909:457-459)

Näin saatiin levitettyä asuinpaikkakerrostuman vyöhykettä ainakin 45 metrin pituiselle ja 25 metrin levyiselle kaistaleelle. Kerrostumat ulottuvat todennäköisesti tätä laajemmalle ainakin idässä ja lännessä, missä nyt todetuilla koekuopilla ei vielä saavutettu löydöttömiä alueita. Valitettavasti työvoimaa ei loppuvaiheessa ollut riittävästi koekuopparivistöjen laajentamiseen, joten kaivausten yhteydessä ei voida katsoa saavutetun asuinpaikka-alueen ääriulottuvuuksia - muuta kuin etelässä ja pohjoisessa.

6. LOPUKSI

Kun kyseessä on näinkin suppeakestoinen (viikon) koekaivaus, jota vielä vaikeutti työvoiman epätasainen ja ennakoimaton jakautuminen kaivausajalle, on saavutettua tulosta pidettävä onnistuneena. Löytömateriaali keskittyi huomiota herättävän voimakkaasti I:2 vaiheen kampakeramiikkaan - joskin löydöstöön kuuluu niukemmin materiaalia, joka voi ajoittua II vaiheeseen.

On korostettava, että alueella on mitä ilmeisemmin vahingoittamattomana säilyneitä kivikautisia asuinpaikkakerrostumia, vaikka nyt sellaisia sattui kaivausalueelle vain niukasti. Näistä olettaisi löytyvän myös kiinteitä muinaisjäännöksiä, jotka nyt jäivät löytymättä.

Asuinpaikka-alueen rajaus jäi siinä määrin puuttelliseksi itä-länsisuunnassa, että sen laajuus saattaa osoittautua huomattavastikin nyt näkyvissä olevaa suuremmaksi. Nämä seikat ja löydöstön runsaus sekä mielenkiintoinen ajoittuminen antavat hyvät perusteet kaivausten jatkamiselle kohteessa.

Kuimo Seppänen

22.1.1999

VALOKUVALUETTELO

Kuvannut: Juha Karvonen

Mustavalkoiset kuvat:

112213. Luumäen Hietarannan vuoden 1998 kaivausalue länsiluoteesta mökkitieltä päin nähtynä. Etualalla mökkitien ja pellon välinen kyntämätön alue. Kuvasta näkyy kaivausalueen suhde Kivijärven Hepolahden rantaan.

112214. Näkymä länsiluoteesta peltoa pitkin Laarin talolle.

112215. Kaivausalue lännestä. Suunnilleen peltolohkon keskellä erottuu juuri ja juuri heikko terassimuodostelma - kampakeraaminen rantataso.

112216. Kaivausalue luoteesta kulmittain kaivausruudukkoon nähden. Etualalla oikealla pellon yläreunan pengottua (vaaleaa) kyntöjälkeä, josta kaivettiin ruutujen 7/18-19 nokimaaläikkä.

112217. Kaivausalue pohjoisluoteesta mökkitien takaa. Kuvasta erottuu rinteeseen vietto ja suhde Kivijärven rantaan sekä Laarin saunan sijainti.

112218. Kaivaus alkuvaiheessa pohjoisesta. Etualalla avataan juuri ruutuja 14-15/4-5 Lähimpänä seisoo maanomistaja Arvo Laari ja hänen takanaan pihatiellä ovat Selänala-ryhmän aktiivit: Pekka Siirpää (kontillaan) ja Matti Siirpää (selin) sekä kaivaustenjohtaja.

112219. Näkymä talon seinustaa pitkin pohjoisesta kaivausalueen itäosaan. Koivun lehvästön takaa erottuu koneen paikka.

112220. Vastaava näkymä etelälounaasta kaivausalueen alapäästä perunamaan ylitse mökki- ja pihatien risteykseen sekä tien yläpuoliseen harjumännikköön.

112221-112222. Kuvapari Laarin talon yläkerran ikkunasta länteen ja luoteeseen. Kuvassa 112221 puhdistetaan ruutuja 19-24/4-5 turpeen poiston jälkeen. Muinaisrannan oletettu terassi on kuva-alan vasemmassa laidassa.

Kuvassa 112222 puhdistetaan ruutuja 14-21/4-5, 12-13/6-9 ja 10-11/8-9.

112223. Näkymä risteysalueelta, kaivausruudukon pohjoispäästä, mökkitietä myöten länsiluoteeseen. Kapea koeoja 5-9/9 ulottui etualalla oikealla näkyvän toisen paalulinjan takana lähes tiehen asti - samoin kulttuurikerrostumat ja löydöt.

112224. Näkymä kaakosta pihamaalta (talo oikealla) pellon ylitse luoteeseen. Kuva on otettu Kivijärven tulvarannan törmän kohdalta (ks. yleiskartta). Laarin sauna jää kuvasta vasemmalle.

112225. Kaivausruudukko pohjoisesta vielä sekoittuneessa kerroksessa.

112226. Vastaava tilanne etelästä. Tasoja oli melkoisen vaikea säilyttää näin nopeasti vaihtelevalla ja heterogeeniselle kaivajajoukolla - joskaan kuvanottovaiheessa ei vielä varsinaista tasoa oltu ehdittykään tavoittaa.

Diakuvat:

40889. Näkymä Kivijärven Niskavedeltä Hepolahden pohjukkaan. Kaivausalue näkyy kuvan keskialueen puiden aukossa.

40890. Laarin talon laiturin päästä. Kaivausalue rakennuksesta vasemmalle.

40891. Näkymä Kivijärven tulvatörmän paikkeilta talolle.

40892. Kaivausalue etelästä 8.6.1998, kun turvetta poistetaan pihatien tantereen syrjältä.

40893. Kaivausalue etelälounaasta 10.6.1998, jolloin eteläpää oli vielä jäljessä muista kaivausruuduista. Huomaa vaaituskoneen sijainti.

40894. Kaivausalueen länsiosa 10.6.1998. Kuvasta näkyy pellonreunan hiililäikän (ruudussa 7/18-19) suhde muuhun kaivausalueeseen.

40895. Näkymä itäluoteeseen Kontulan tielle johtavalle mökkitielle. Huomaa tien pohjoispuolisen männikkörinteen nousu.

40896. Kuva Laarin talon ikkunasta kaivausalueelle turpeen poiston jälkeen 9.6.1998.

40897. Kaivausruudukko yöllisen sateen pesemänä 11.6.1998 - osin jo kyntökerroksen ja I tason rajalta.

40898. Kaivausalueen pohjoisosa 11.6.1998 I tasossa.

40899. Idyllinen näkymä koillisesta.

40900. Laarin talon itäpuolen mökkitieltä länteen. Vasemmalle kaivetuista koekuopista löydettiin keramiikkaa tien ja talon väliltä sekä kuva-alaa kauempaakin idästä.

40901. Turvetta poistetaan alueen eteläpään ruuduista 9.6.1998. Lipputangon takana laskee tulvarannan törmä jyrkemmin.

40902. Sama tilanne kaivausruudukon pohjoispäästä etelään.

40903. Kuva tienristeyksestä etelään 12.6.1998.

40904. Sama näkymä ylhäältä (kuvaustelineeltä). Alapäässä profiilit on jo avattu lapiolla I tasoa syvemmälle, joiden maata otetaan parhaillaan seulottavaksi. Kyntö- ja kulttuurikerrokset ovat koko alueella jo pohjassa.

40905. Näkymä pohjoisesta kapean koeojan suuntaisesti 11.6.1998.

40906. Sama tilanne kauempaa luoteesta koko kaivausalueen ylitse.

40907. Pellonreunan hiilialueen kohta (etualalla ruudussa 7/18-19) avattuna ja sitä on jo syvennetty tasokaivauksena.

40908. Kaivausalueen yleiskuva luoteesta mökkitieltä.

40909. Sama panoraaman omaisesti lännestä pellon takaa.

40910. Saman panoraaman eteläisin näkymä pellon alaosasta.

40911. Koululaiskaivajat tasokaivausta opettelemassa 10.6.1998.

40912. Kaivausalueen eteläpään työkuva I tasossa 12.6.1998.

40913. Koululaiskaivajat ottavat profiilien puhdistuksessa tullutta pohjamaata seulottavaksi.

40914. Ja seulalla keskityttiin kaikella innolla.

40915. Kaksi kaivausten pääsyyllistäkin, Pekka Siirpää (vas.) ja Juha Karvonen (oik.), joutuivat vuorollaan seulanvartijoiksi.

40916. Pellonreunan hiililäikän (7/18-19) päällä ollutta puhdasta maata 10.6.1998.

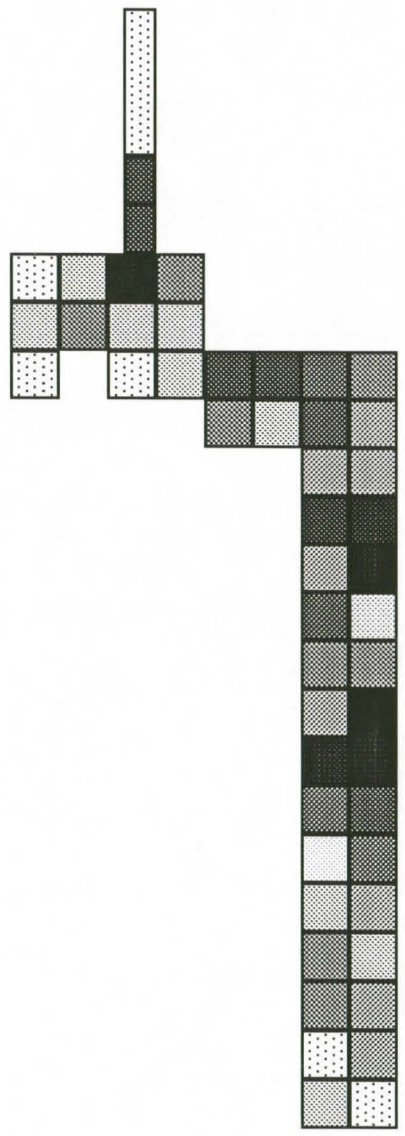
40917. Pellonreunan hiililäikkää (7/18-19) tasokaivauksessa paljastettuna 12.6.1998.

40918. Lajittuneen rantahiekan vaalea vyöhyke ruutujen 4/22-23 itäprofiilissa.

40919. Lajittuneen rantahiekan vyöhyke jatkui ruudun 4/24 itäprofiilissa, mutta päättyi ruutuun 4/25 tultaessa 12.6.1998.

40920. Eräs huomattavimmista keramiikkakeskittymistä sijaitti tässä ruudussa 20/4, joka oli 11.6.1998 kaivettu juuri sekoittuneen kerroksen ja I tason rajalle.

5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27

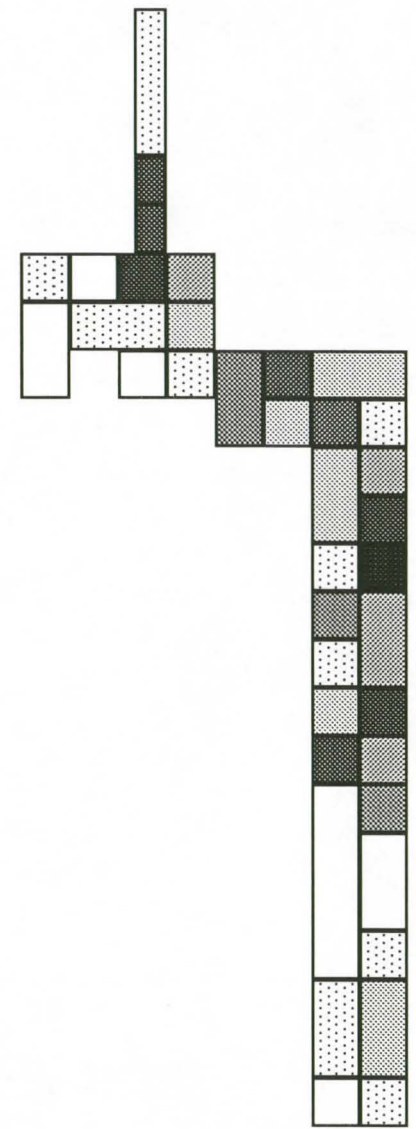

12 11 10 9 8 7 6 5 4

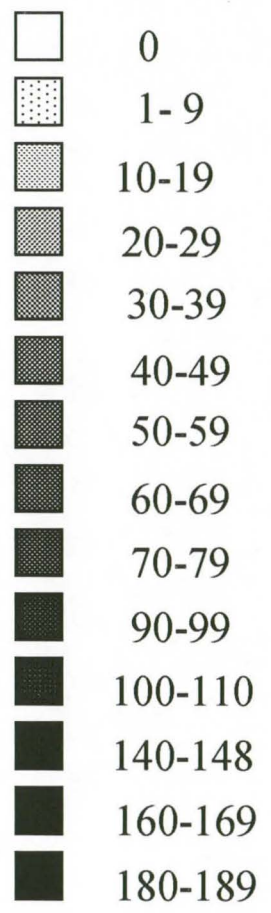
- 0
- 1-9
- 10-19
- 20-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60-69
- 70-79
- 90-99
- 100-110
- 140-148
- 160-169
- 180-189

KAIKKI KERAMIikka
SEKOITTUNUT KERROS

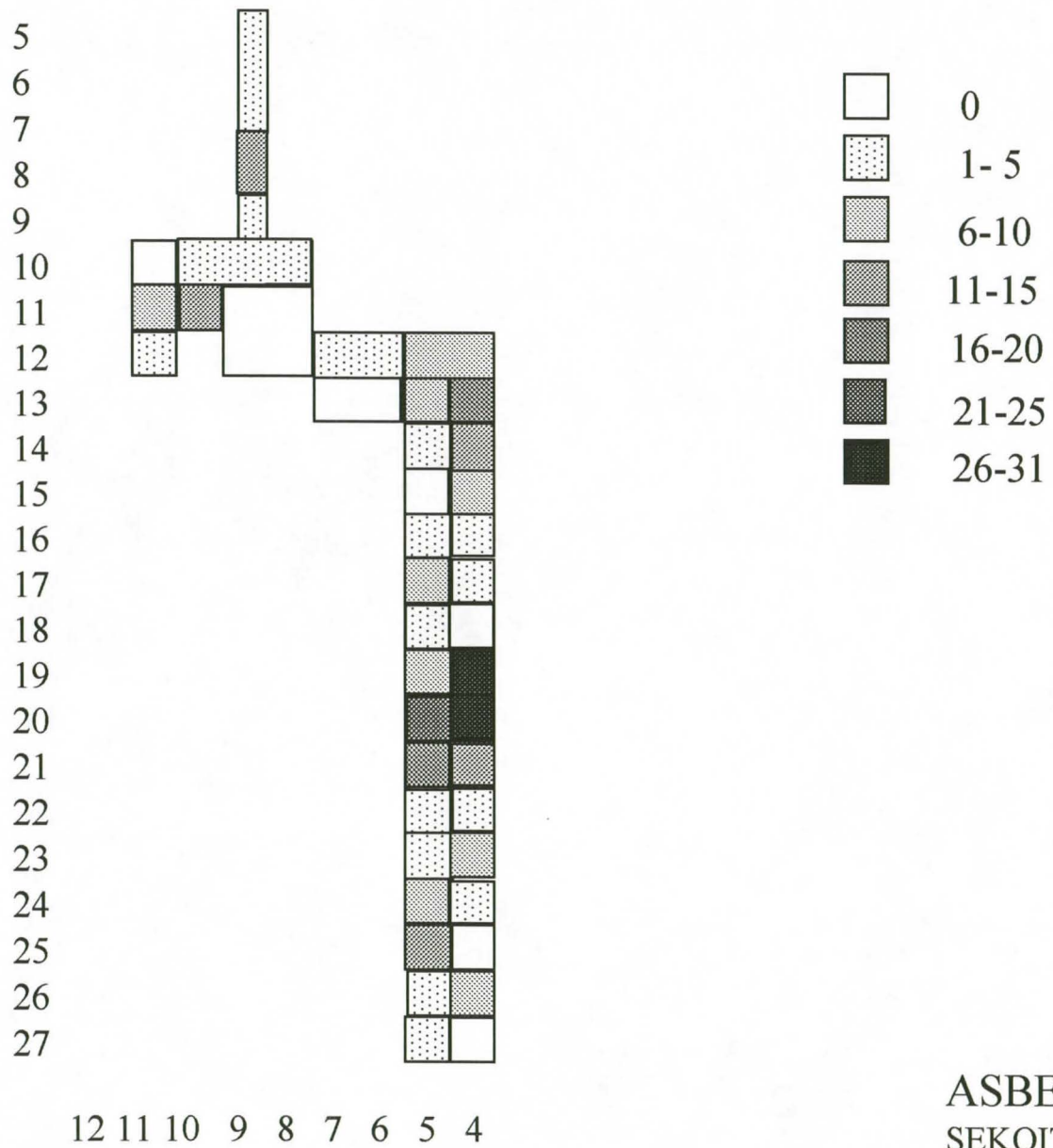
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27

12 11 10 9 8 7 6 5 4

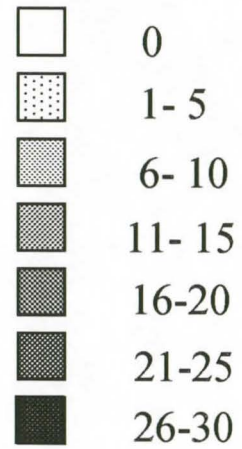
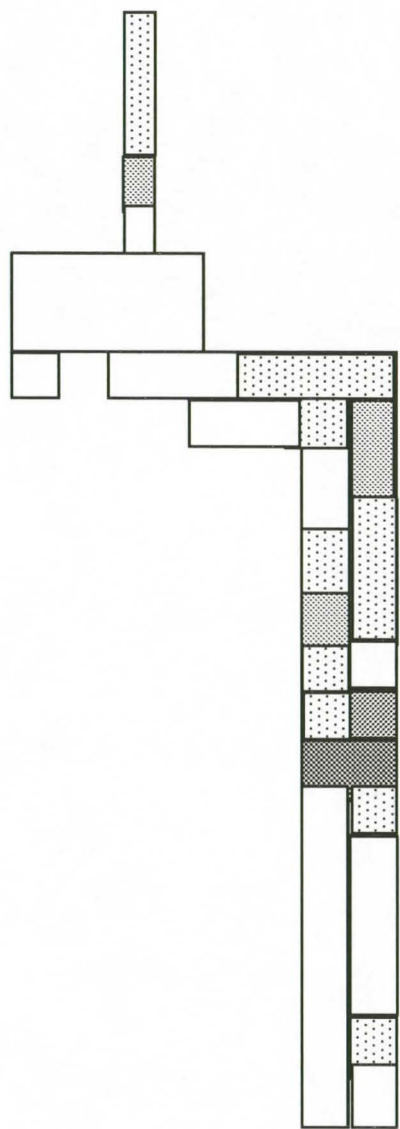

KAIKKI KERAMIikka
I Taso

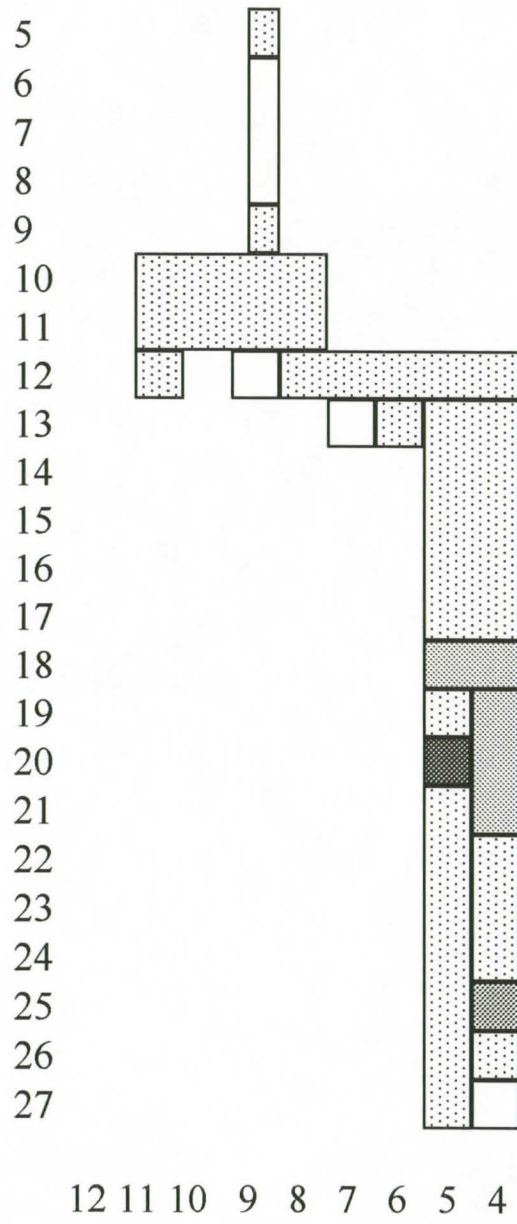
ASBESTIKERAMIKA
SEKOITTUNUT KERROS

5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27

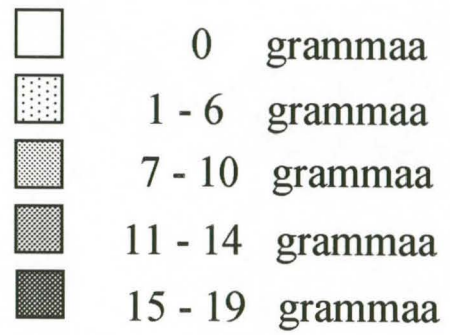
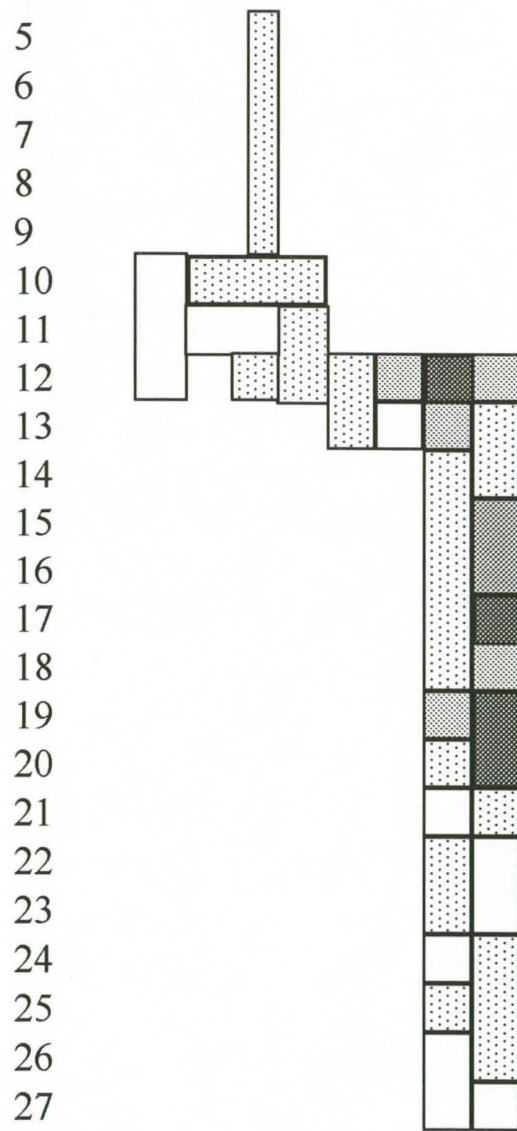
12 11 10 9 8 7 6 5 4

ASBESTIKERAMIikka
ITASO

- 0 grammaa
- 1 - 6 grammaa
- 7 - 11 grammaa
- 11 - 14 grammaa
- 15 - 19 grammaa

PALANUT LUU
SEKOITTUNUT KERROS

12 11 10 9 8 7 6 5 4

PALANUT LUU
I TASO

LUUMÄKI HIETARANTA
K. Seppänen 1998

112213

1. Kävänsäke länsiluoteesta mätkitieltä. Pellon ja tien välinen alue on säilynyt koskemattomana.

112214

2. Keskikuvaa. länsiluoteesta pellon ylitse.

LUUMÄKI HIETARANTA
K. Seppänen 1998

112215

3. Kaiwasalue lännestä, Pellon keskellä heikko terassi.

112216

4. Yleiskuva luoteesta, edessä hiilikätkä 7/18-19 pengotissa
(vaaleassa) kymttöjäljessä

LUUMÄKI HIETARANTA
K. Seppänen 1998

112217

5. Yleiskuva pohjoisluoteesta mökkitien takaa.

112218

6. Ruutuja 14-15/4-5 avataan, etualalla maanomistaja
Arvo Laari.

LUUMÄKI HIETARANTA
K. Seppänen 1998

112219

7. Näkymä talon seinustaa pitkin pohjoisesta.

112220

8. Näkymä eteläloumaasta kaivausalueelle.

LUUMÄKI HIETARANTA
K. Seppänen 1998

112221

9. Kuopion eteläpuoli: ruudut 19-24/4-5
aluvaiheessa.

112222

10. Kuopion pohjoispuoli: ruudut 14-21/4-5,
12-13/6-9 ja 10-11/8-9.

LUUMÄKI HIETÄRANTA
K. Seppänen 1998

112223

11. Näkymä pohjoisosasta mökkitietä länsiluoteeseen

112224

12. Näkymä kaakosta pihamaalta luoteeseen, otettu sulvan
rauman päikeltä.

LUUMÄKI HIETARANTA
K. Seppänen 1998

112225

13. Kaivausruudukko pohjoisesta
sekoittuneessa kerroksessa

112226

14. Kaivausruudukko etelästä
sekoittuneessa kerroksessa